

سخنرانی پروفیسور سید حسین اشراق در کنفرانس ملی "نقد و واکاوی سیستم های حقوقی، سیاسی و مدیریتی افغانستان"
این کنفرانس از طرف دانشگاه غالب راه اندازی شده بود.

کانتینتال کابل

۹ - ۶ - ۱۳۹۸

پژوهش و توسعه

از نام این کنفرانس ارزشمند یعنی "نقد و واکاوی سیستم های حقوقی، سیاسی و مدیریتی افغانستان" پیداست که در دانشگاه غالب برای تحقیق و پژوهش جایگاه والایی در نظر گرفته شده است. سهمگیری در امر ارتقا سطح علمی جامعه بدون شک کار بزرگ و خجسته به شمار می رود که من نوبه خود دانشگاه غالب را از این بابت تحسین می کنم.

در واقع این کار در راستای "انتظارات دانشگاه و انتظارات از دانشگاه" صورت می گیرد. از همین طریق است که روند انتقال داشته های علمی و دست آورد های فرهنگی به نسل های تازه و از سوی دیگر، نوآوری و گسترش چشم انداز های جدید در جامعه زمینه سازی می شود.

دانشگاه ها بدون شک توانایی تغذیه نهاد های اداری، مؤسسات اقتصادی و سیستم های کار و شغل و همچنان عرضه کردن اندیشمندان، پژوهشگران و منتقدان را دارند، به همین دلیل است که رسالت اساسی آنها را زمینه دادن به بازتاب تکثر دنیاهای متنوع دانش، برقراری ارتباط منطقی میان عناصر گوناگون فکری و بستر سازی برای تضارب و تقارب اندیشه های مستعد و جدا افتاده از هم با یکدیگر تشکیل می دهد.

جا دارد این نکته را نیز یادآور شوم که دانشگاه ها زمانی با مشکل روبرو می شوند که تولید و محصول مربوط به آنها از جاده تعادل بیرون شوند و به گونه یکسویه در خدمت نظام های قدرت یا منافع صرف اقتصادی قرار گیرند، ابزاری شدن یا تجاری شدن دانشگاه ها از یکطرف رابطه آن ها را از محیط پیرامون که تکیه گاه خودباوری است دچار مشکل می کند و از سوی دیگر استحاله دانشگاه در نگاه یکسویه آنها را از هستی خلاق شان دور می نماید.

از نظر ما نقش دانشگاه ها افزون بر پیشبرد و گسترش مرز دانش، در زمینه مشارکت برای ساختن جامعه متعادل، توسعه یافته و سالم نیز اساسی است.

کمیت گرایی و شعاری شدن دانشگاه ها را از آفت ها و آسیب هایی می دانیم که نه تنها ثبات و تعادل حیات دانشگاهی را با چالش روبرو می کند بلکه کیفیت، ظرفیت و نتایج آن را نیز تنزل می دهد.

پژوهش و تحقیق علمی از یکسو خصوصیات منحصر به فردی دارد و از سوی دیگر می تواند آثار و نتایج علمی ویژه ای در بر داشته باشد، زیرا پژوهش در واقع سلسله تلاش های قاعده مند، هدف دار و علمی است که می تواند به عقلانی کردن و در نتیجه، کارآمد ساختن عناصر مختلف علم و معرفت بینجامد.

بدیهی است که یکی از عوامل اساسی توسعه هر جامعه توجه خاص به امر پژوهش است. متأسفانه در کشورهای جهان سوم، کشورهای اسلامی و از جمله افغانستان هنوز تحقیق جایگاه حقیقی خود را نیافته است. این وضعیت هم از جهت کمی و نیز از نظر کیفی قابل تأمل است. عدم توجه ضرورت پژوهش، عدم ترسیم پایه‌های نظری و روش‌شناسی آن، فراهم نبودن امکان‌ها و ابزار لازم، و در مواردی جانبدارانه بودن کارهای تحقیقاتی می‌تواند از عوامل نابسامانی فعالیت‌های پژوهشی در افغانستان باشد.

با تأسف می‌توان گفت که تحقیق در سطوح گوناگون کشور ما جزئی از فرهنگ به شمار نمی‌رود، نه در حوزه سیاست و اقتصاد، نه در حوزه آموزش و پرورش، نه در سطح عامه مردم و خواص، نه برای مدیران و سیاستگذاران و نه هم از چشم انداز تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران و مجریان؛ این امر البته ناشی از دلایل متعددی است که مهمترین آنها سيطرة "توسعه نیافتگی" و "کوتاه مدتی" جامعه ماست.

اما با وجود این همه مشکلات، دانشگاه‌ها مأموریت دارند که نقش قوه عاقله جامعه را بازی کنند یعنی بیاندیشند که جامعه به چه چیزهایی نیاز دارد و مشکلاتش را چگونه حل نمایند و این مسئله اتفاق نمی‌افتد مگر اینکه بر محوریت پژوهش باشد. اگر قرار باشد اهل دانش مصرف‌کننده محض دانش پیشین نباشند و بخواهند در پدید آوردن دانش نوین سهمی داشته باشند ناگزیر باید به پژوهش و تحقیق رو آورند. اما مشکلی که ما با آن روبرو هستیم عدم تناسب بخش‌های آموزشی و پژوهشی در نظام دانشگاهی ماست. به گونه‌ای که حجم بزرگی از فعالیت‌ها به کار آموزشی اختصاص داده می‌شود و حجم کمتری به کار پژوهشی. افزون بر آن، مشکل دیگری که با آن مواجه هستیم این است که تقدم و تأخیری ایجاد گردیده است، برای مثال یک دانشجو وقتی وارد دانشگاه می‌شود مدت زیادی، که شاید تمام دوران لیسانس او را در بر بگیرد، به کار آموزشی می‌پردازد و دانش موجود را به او انتقال می‌دهند و گاه باور هم بر این است که اساساً باید ابتدا فقط دانش موجود انتقال داده شود و پس از آن تازه پژوهش به صورت کم‌رنگی مطرح می‌شود. این شیوه به دانشجو صدمه می‌زند و ذهنیت پرسشگر، ابدانه، منتقدانه و انگیزه‌های پژوهشی را در او به نمی‌آورد. ذهنیت پژوهشی باید از همان ابتدا در کنار کار آموزش مطرح شود و شخصیت پژوهشگر، منتقد و متفکر را شکل بدهد. جا دارد نظام تحصیلات عالی کشور در این رابطه بازبینی شود به صورتی که آموزش پژوهش محدار، تفکر محور و اندیشه ورزانه از ابتدا وارد نظام دانشگاهی ما گردد.

در هر صورت اقدام شریفانه دانشگاه غالب در جهت اهتمام به تحقیق و پژوهش ستودنی است، امیدوارم این همایش ملی زمینه‌های بیشتر نقش پژوهش در امر **واکاوی نابسامانی‌های متعدد در عرصه‌های گوناگون از جمله نقد**

سیستم‌های حقوقی، سیاسی و مدیریتی کشور و ارائه پاسخ‌های درخور برای رفع آنها را بوجود آورد. ما نیاز جدی به پژوهش‌های روشمند کمی و کیفی داریم، به همین جهت تأثیر پژوهش بر روند توسعه را جدی می‌انگاریم.

از دست اندرکاران این همایش ارزشمند ملی بار دیگر سپاسگزاری می‌کنم، آرزومندم مطالب علمی‌ای که ارائه می‌شوند برای تحقق هدف این همایش مدد برساند. تشکر